سخن سردبیر
Editorial
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۲۱، مهر ۱۴۰۱، ۶۹۸-۶۹۷

تاریخچه نوین اخلاق در مطالعات علوم سلامت، بخش چهارم: دستورالعمل بین‌المللی CIOMS

The Modern History of Ethics in Health Research, Fourth Part: CIOMS International Guideline

محسن رضائیان[۱]

Mohsen Rezaeian

همان‌طور که در سخنان سردبیری پیشین مجله دانشگاه به آن اشاره گردید؛ کد نورمبرگ، بیانیه هلسینکی و گزارش بلمونت سه گام اساسی در تاریخچه مدرن اخلاق در پژوهش‌های سلامت هستند [۱-۳]. آن‌ها باعث شدند که توجه پژوهش‌گران حوزه سلامت به مسائل اخلاقی، بیش از پیش منعطف گردد. گام چهارمی که پس از آن‌ها برداشته شد، محصول کوشش مشترک Council for International Organization of Medical Sciences (CIOMS) و سازمان بهداشت جهانی World Health Organization (WHO) بود که به دستور العمل بین المللی اخلاقی برای پژوهش‌های سلامت که در آن نمونه‌های انسانی مورد استفاده قرار می‌گیرند، معروف شد [۴].

دستورالعمل بین المللی CIOMS بیش‌تر برای کشورهای با درآمد کم و برای کاربرد اصول اخلاق جهانی برای شکل‌گیری سیاست‌های ملی پژوهش در علوم سلامت وضع شده است. مسائل اخلاقی ارائه شده در این دستورالعمل، ارتباط تنگاتنگی با گزارش بلمونت دارد. بر این اساس، پژوهش‌های علوم سلامت که بر روی انسان‌ها به عمل می‌آید باید از شرکت‌کنندگان در مطالعه محافظت کرده و به ویژه شرایط محیطی که قرار است پژوهش در آن به عمل آید را مورد ارزشیابی قرار دهد تا مطمئن شود که این پژوهش‌ها از نظر اخلاقی مورد قبول جوامع محلی هستند. بنابراین، براساس این دستور العمل نه تنها در نظر گرفتن شرایط محیطی پژوهش حائز اهمیت فراوان است بلکه محققین باید این اطمینان را ایجاد کنند که نتایج به دست آمده از پژوهش‌های انجام شده برای همان جوامع محلی نیز، قابل دسترسی می‌باشد [۴].

علت این تأکید هم آن بود که شواهد نشان می‌داد که برخی از پژوهش‌هایی که در کشورهای با در آمد بالا حمایت می‌شوند، ممکن است که در کشورهای با درآمد پایین به مرحله اجرا در آیند و در این اجرا نه تنها حقوق شرکت‌کنندگان در

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن: ۳۱۳۱۵۱۲۳-۰۳۴، دورنگار: ۳۱۳۱۵۱۲۳-۰۳۴، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.7.8.7]
[DOI: 10.52547/jrums.21.7.696]

مطالعه به طور کامل حفظ نگردد، بلکه آن‌ها از نتایج به دست آمده از مطالعه نیز هیچ وقت بهره‌مند نگردند. از همین رو، دستورالعمل بین‌المللی CIOMS برای اولین بار در سال ۱۹۹۳ میلادی منتشر شد و برای بار دوم در سال ۲۰۱۶ میلادی مورد تجدید نظر قرار گرفت [۵].

در تجدید نظر سال ۲۰۱۶ میلادی، بیش‌تر بر حقوق افراد آسیب پذیر، مانند کودکان مورد مطالعه در کارآزمایی‌های میدانی که در آن اثر بخشی واکسن‌ها مورد مطالعه قرار می‌گیرند، تأکید شده است. هم‌چنین، مسائل اخلاقی پیرامون موضوعاتی نظیر داده‌های بزرگ (Big data)، بانک نمونه‌های حیاتی (Bio banking)، استفاده مجدد از نمونه‌هایی که برای پژوهش قبلی و با اهداف دیگری جمع آوری شده‌اند، مورد توجه قرار گرفته است. در این نسخه جدید هم‌چنین، با در نظر گرفتن ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی به هنگام طراحی، اجراء و پس از اجرای مطالعه تأکید شده است. برای نمونه، ضرورت ارائه مراقبت‌های لازم در صورت نیاز به جمعیت تحت بررسی پس از خاتمه مطالعه، مورد تأکید قرار گرفته است. بالاخره، تأکید شده است که کلیه طرح‌های مرتبط به سلامت مورد نظارت قرار گرفته تا نه تنها حریم خصوصی شرکت‌کنندگان مورد توجه قرار گیرد، بلکه استفاده صحیح از داده‌ها و نمونه‌های ذخیره شده نیز به عمل آید [۵].

به نظر می‌رسد که با توجه به حجم وسیع از مطالعات مربوط به سلامت که به طور روز افزونی در اقصی نقاط مختلف دنیا به عمل آید. هم‌چنین، با رخداد مسائل جدید نظیر عالم‌گیری – کووید ۱۹، جهان در آینده شاهد تدوین دستورالعمل‌های بیش‌تری باشد که متخصصین علوم سلامت برای رعایت مسائل اخلاقی در این پژوهش‌ها، باید مورد توجه قرار دهند [۶].

References

[1] Rezaeian M .The Modern History of Ethics in Health Research, First Part: the Nuremberg Code. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (4): 375-6.

[2] Rezaeian M. The Modern History of Ethics in Health Research, Second Part: the Declaration of Helsinki *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (5): 481-2.

[3] Rezaeian M. The Modern History of Ethics in Health Research, Third Part: Belmont Report. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (6): 591-2.

[4] International Ethical Guidelines for Biomedical Research Involving Human Subjects Prepared by the Council for International Organizations of Medical Sciences (CIOMS) in collaboration with the World Health Organization (WHO), Geneva, 2002.

[5] Nichol AA, Mwaka ES, Luyckx VA. Ethics in Research: Relevance for Nephrology. *Semin Nephrol* 2021; 41(3): 272-81.

[6] Rezaeian M. The Impact of Covid-19 Pandemic on the Function of Research Ethics Committees. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (1): 1-2.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.7.8.7]
[DOI: 10.52547/jrums.21.7.696]